

Odsun sudetských Němců z ČSR: Několik poznámek k otázce „kolektivní viny“

(Přednáška Milana Kocourka, předsedy Britské skupiny SVU na čs. velvyslanectví v Londýně 24.září 2013)

V těchto dnech si připomínáme neslavné 75.výročí Mnichovského diktátu. Toto výročí nabízí příležitost k probrání alespoň několika relevantních námětů, které s ním souvisí. Nejsem ani historik ani právník. Jsem novinář původem z Liberce se zájmem o historii. Odsun německého obyvatelstva z tzv. Sudet a přidružené otázky mi leží na srdci ne-li v žaludku už od útlého mládí. Jsou to otázky jako: byly byty ve kterých jsem se svými rodiči bydlel po Němcích v podnájmu řádně nabytým majetkem? Byl odsun Němců, kteří v Liberci bydleli po mnoho generací proveden humánně anebo nebyl? Skoro každý Němec, který v Liberci nebo jinde v tzv.Sudetech bydlel byl obyčejný smrtelník jako já a moji rodiče. Tzv. sudetských Němců bylo přes tři miliony a zdaleka ne všichni byli Henleinovci. Proč byli odsunuti skoro všichni, nacisté stejně jako antifašisté, až na dvě stě tisíc z nich? Jaká byla kritéria setrvání těch, kterým bylo povoleno zůstat? A podobné otázky jsem si kladl už jako školák. Na některé z nich se zde dnes pokusím odpovědět. Všechny do větší či menší míry souvisí s otázkou, která je podle mně nejdůležitější: s otázkou kolektivní viny sudetských Němců.

Definici pojmu kolektivní vina v národnostním kontextu je možné citovat celou řadu. Připomenu např. válečné výroky dvou osobností na opačných pólech politického spektra: „Nejlepší Němec je mrtvý Němec“, pronesli při různých příležitostech osobnosti tak odlišné jako britský premiér Winston Churchill a komunistický předák Klement Gottwald.

Abych se mohl pokusit prokousat k odpovědi na zmíněné otázky nastíním trochu sudetské historie. Narodil jsem se v Liberci v tzv. Sudetech rok po válce. Dobře si pamatuji, jak můj otec blahé paměti v Liberci označoval české revoluční gardy známé pod zkratkou RG jako rabovací gardy. Jak mi vyprávěl, jejich příslušníci často Němce při odsunu okradli i o to poslední, co se snažili ve svých zavazadlech odnést. Oba moji rodiče pocházeli z Kolína. Otec v Liberci těsně před válkou vojákoval a měl na město pěkné vzpomínky. Když se pak za války v Kolíně seznámil s maminkou ale jejich rodiče jejich známosti nepřáli, rozhodli se pro přesídlení do Liberce. Tedy nikoli jako tzv.zlatokopové, nýbrž prostě proto, aby se zbavili vlivu svých rodičů.

Můj otec často hovořil s jedním starým Němcem Liberečanem, který zametal v naší ulici a kterého zval na čaj nebo na kávu kdy přšelo. Od něj jsem se naučil první slova německy. Jednou z mých spolužaček v liberecké základní škole byla asi o tři roky starší Claudia Zappe. Její otec padl u Stalingradu, ale její matka byla antifašistka a když po válce požádala o československé občanství, její žádosti bylo vyhověno a směla se svou dcerou zůstat v Liberci. V Liberci jsem prožil prvních 19 let svého života a v Držkově u Tanvaldu na hranici tehdejších Sudet máme dnes chalupu a skvělé sousedy. Někteří z nich si na tu dobu dobře pamatují.

A teď několik slov o původu termínu Sudety. Odkud pochází? Na mapě řeckého historika a geografa Ptolemaia z roku 130 léta páně je naše země označena jako Boemia. Na té mapě jsou také schematicky zachyceny významné řeky a hory, mezi nimi na jihozápadním okraji Čech pohoří jménem **Sudetayli** což v keltském jazyce znamená Pohoří divokých sviní. Toto pojmenování přejali novodobí geografové pro horské pásmo zahrnující Krušné, Lužické a Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory a Jeseníky, lemující na severu země koruny české, Moravu a Slezsko. Nazvali toto pohoří **Sudetské pásmo**. Pro oblast na jeho úpatí vzniklo v němčině pojmenování **Sudetenland**, Sudety. A toto označení adoptovali ke svým politickým účelům v rámci snah o vytvoření samostatné župy představitelé československých Němců Konrad Henlein a Karl Hermann Frank. Nazvali ji **Sudetengau**. To je jedno vysvětlení původu názvu Sudety, které nabízejí ve své studii Svatopluk a Jiří Technikovi

z Liberce. Jiné nabízí Madeleine Albrightová ve své životopisné knize Prague Winter. Název **Sudetenland** pojímá Albrightová geograficky jako území na jih od Německa, anglicky Southland.

Do pohraničních území českého království přicházeli Němci v minulosti buď jako kolonisté pozvaní českými králi anebo jako přistěhovalci do stávajících českých sídel. Podle eseje Svatopluka a Jiřího Techniků přišlo nejvíc Němců do českého pohraničí po Třicetileté válce, aby zabrali majetky protestantů, kteří pro víru museli opustit své domovy. Od vrchnosti dostávali různé úlevy a výhody a tím postupně nabývali ekonomickou i správní převahu nad českými starousedlíky. Postupně docházelo k poněmčování českých sídel, to se vystupňovalo v 18. a 19. století za účinné podpory zákonů vydávaných rakouskými úřady, které byly málokdy nakloněny českému národu. Vznikly německé ekvivalenty původních českých názvů obcí jako Aussig pro Ústí nad Labem, Tetschen – Děčín, Grottau – Hrádek, Auscha – Ústěk a další. Podíl českého obyvatelstva v těchto oblastech se postupně zmenšoval. František Palacký v Popisu Království českého z roku 1844 řadí Liberec mezi města fakticky německá. Roku 1848 odhadovali někteří současníci, že v Liberci žije asi 2000 Čechů, což bylo podle autorů *Knihy o Liberci* nadnesené nejméně o 100 procent. Pamatuji se, jak ve škole nám v hodinách dějepisu bylo řečeno, že ve městech tzv. Sudet byla zhruba jen třetina českého obyvatelstva, zbytek byli Němci, zatímco na venkově to bylo obvykle naopak. Ale když se podíváme na skutečné statistické údaje, situace byla ještě žalostnější. Tak v Liberci bylo v roce 1880 jen 8.9 procenta českého obyvatelstva, na přelomu 19. a 20. století jen 6 procent. Tento podíl se mírně zvyšoval - po vytvoření Československa bylo v r.1921 bylo Čechů v Liberci 14 procent a v r.1930 celkem 16 procent.

Založení Československé republiky v říjnu 1918, tedy ještě před koncem I. světové války, Němce v pohraničních oblastech zaskočilo. K novému státu jen málo z nich pociťovalo loajalitu a den po vyhlášení ČSR jejich předáci Rafael Pacher a Rudolf Lodgman von Auen vyhlásili v Liberci vytvoření provincie Deutschboehmen a požadovali její začlenění do Německého Rakouska, které právě ten den vyhlásilo nezávislost. Už před tím poslanci říšské rady z pohraničních území včetně Němců vytvořili ve Vídni prozatímní parlament, který 30.října schválil Deutschboehmen a slíbil provincii plnou ochranu. 22.listopadu tento parlament vyhlásil oficiálně za své državy i další mezitím vzniklé provincie, Sudetenland Deutschsuedmaehren a Boehmerwaldgau navíc s městy Brnem, Jihlavou a Olomoucí. Kdyby tyto plány nezůstaly u prvních krůčků, znamenalo by to rozbití právě vzniklého československého státu. Podle autorů *Knihy o Liberci* s tímto postupem souhlasily všechny německé politické strany včetně sociálních demokratů, kteří se spolu s ostatními dovolávali práva na sebeurčení i prezidenta USA Woodrowa Wilsona, ten ve 14 bodech svého prohlášení z 8.ledna 1918 požadoval sebeurčení pro národy Rakouska. Hlavním centrem provincie Deutschboehmen a sídlem zemské vlády byl prohlášen Liberec. Zemským hejtmanem se stal Rafael Pacher, jeho zástupci sociální demokrat Josef Seliger a představitel německé agrární strany Wilhelm Maixner. Zemská vláda vydala bankovky v hodnotě 5, 10, 20 a 100 korun. 6.listopadu dal hejtman Rafael Pacher přednost ministerskému křeslu ve vídeňské vládě a ve funkci hejtmana ho vystřídal Lodgman von Auen. Byl vytvořen zemský sněm, jeho výbor poslal do Berlína telegram požadující připojení provincie k Německu. Ale na žádost o vojenskou pomoc přišla z Berlína odpověď, že mezinárodní situace, hlavně pak postavení Německa, tento zásah znemožňuje. Válka skončila jak známo v 11 hodin 11.listopadu 1918. Tehdy byla neklidná situace, rozmohla se revoluční vlna a na několika místech i na nádraží v Liberci došlo k drancování. Podnikatelé měli obavy, že se drancování rozšíří, ale na příklad majitel textilních závodů Liebig se postavil proti odzbrojení české posádky, která hlídkovala v jeho zčásti už vypleněných skladech na nádraží, a dokonce se uvolil českou posádku financovat.

Liberečtí Češi připravili dva plány na obsazení města, ale ani jeden nevyšel. Proto požádali o pomoc nově vznikající československou armádu. Liberečtí Němci uspořádali na protest proti předpokládanému zásahu čs.vojenských jednotek 5.prosine stávkou. Práci zastavili ve 12 hodin a

z Liberce nevyjel ani jeden vlak. Německý sociální demokrat Karl Kreibich prohlásil, že Liberec bude vojensky hájen, dokonce s použitím dělostřelectva. Nástup československého vojska však přinutil Lodgmanovu vládu 11. prosince přesídlit do Žitavy, odkud se později přes Drážďany přesunula do Vídně. 16. prosince začaly české jednotky pod vedením kapitána Maška obsazovat Liberec z několika stran. Kolem páté hodiny se první oddíly objevily na libereckém nádraží, aniž by musel zasáhnout připravený pancéřový vlak. O hodinu později byla obsazena předměstí, českoslovenští vojáci postupovali do středu města. Liberecká kasárna obsadila skupina vojáků 94. pěšího pluku vedená štábním šikovatelem Hladíkem. „Pak se šlo k Liebigově továrně, kde se chtěl volkswehr - domobrana zabarikádovat. Byl však odzbrojen a všech 300 mužů i s důstojníkem posláno domů. Odtud se táhlo na berní úřad. Tu již volkswehr poznal situaci, srovnal pušky do pyramidy a jejich mluvčí dobrou češtinou prosil: Pusťte nás pánové domů, tady máte pušky, vždyť my sloužíme jen abychom těch pět marek libereckých vydělali pro hladovou rodinu.....a šlo se rychle k radnici. Tam představitelé československé moci v čele s kapitánem Maškem začali jednat se zástupci magistrátu. Starosta Franz Bayer se proti takovému postupu ohradil a prohlásil: „...nepřicházíte do nepřátelské země. Jste v Rakousku, ke kterému jste také vy patřili“. Tolik starosta Bayer. První jednání skončilo ve 12.45, pokračovalo se v 16 hodin.....Z liberecké radnice zavlál červenobílý prapor, dnešní vlajka – trikolora se stala symbolem později. Po městě byly vylepeny dvojjazyčné vyhlášky čsl. velitelství.

Při obsazení Liberce nebyla prolita krev a českoslovenští vojáci dobře splnili i pasáž rozkazu týkající se korektního vystupování vůči civilnímu obyvatelstvu. Odzbrojení volkswehru a převzetí města čsl. národním výborem bylo nadšeně uvítáno libereckými Čechy, kteří se ještě téhož dne shromáždili na náměstí před radnicí. Ale na protest proti vyvěšování červenobílých praporů na veřejných budovách v den příjezdu prezidenta Masaryka do vlasti 20. prosince odmítli němečtí středoškolaři přijít do škol. Karl Kreibich novou situaci zhodnotil slovy: „Tak jako čeští sociální demokraté zakládali Československou republiku spolu s českou buržoazií, tak i němečtí sociální demokraté se zúčastnili založení Německo-rakouské republiky spolu s německou buržoazií. Mstila se tak nacionalistická politika německé i české sociální demokracie z doby Rakouska, která vedla právě u nás k národnostnímu rozkolu celého dělnického hnutí. Ani ze strany německých, ani ze strany českých sociálních demokratů se po skončení války neudělal nejmenší pokus o nějaké dorozumění a čeští sociální demokraté považovali za samozřejmé, že němečtí dělníci se musí oddaně podřídit. Němečtí sociální demokraté ještě ve Stockholmu odepřeli Čechům právo na sebeurčení a čeští sociální demokraté je nyní odepřeli Němcům. ...V Německu byla skutečná revoluce, která na venek vypadala jako ruská revoluce. Armáda se rozpadávala, objevily se vojenské rady a všude byly dělnické rady, byly i revoluční ozbrojené síly i rudé gardy. Vláda byla čistě sociálně demokratická, z pravých i levých sociálních demokratů....Socializace, spíše příprava k převzetí závodů do socialistického vlastnictví, Byla jejím programem....“ Hlásal tehdy sociální demokrat Karl Kreibich. Jeho ultraradikální postoje předpokládaly vítězství bolševické revoluce v Evropě i na celém světě. Neuznával proto Československou republiku jako rodící se demokratický stát a požadoval připojení pohraničí k revolučnímu Německu. Jenže program vytčený vládou provincie Deutschboehmen zůstal jenom snem, z něhož se nepodařilo realizovat téměř nic. Iredentistický pokus byl do konce roku 1918 v celém pohraničí zlikvidován.

Postoj nového státu k německé menšině vyjádřil zcela jasně prezident Tomáš Garrigue Masaryk, když hned na druhý den po triumfálním návratu do Prahy 22. prosince v Národním shromáždění řekl: „Pokud běží o Němce v našich zemích, je náš program znám dávno; území obývané Němci je území naše a zůstane naším. My jsme budovali svůj stát, my jsme jej udrželi, my jej budujeme znova; přál bych si, aby Němci při tom pracovali s námi – to by byla lepší politika, než jejich pochybné úsilí nyní...Nikdo nám nemůže zablýžet, budeme-li po tolika letech trpkých zkušeností opatrní, ale ujišťuji, že minority v našem státě budou požívat úplných národních práv a občanské rovnoprávnosti...Vybudováním opravdu demokratické samosprávy máme vhodný prostředek pro rozřešení národnostní otázky“...

Tolik prezident Masaryk. Jeho slova považuje ne jeden kritik za příliš drsná vůči Němcům. Ale TGM znal sudetské Němce a jejich aspirace a dal jim jasně najevo, že by se měli přizpůsobit dané politické realitě. Politický konflikt pokračoval dál. Čeští Němci nejevili chuť ke smíru protože doufali, že jejich věc není úplně ztracena. Čekali na další příležitost, která se dostavila v podobě nástupu Konráda Henleina do čela sudetských Němců.

V době zrodu ČSR bylo v Bratislavě rodákovi Konrádu Ernstovi Eduardu Henleinovi dvacet let. Byl zajatcem rakouské armády na italské frontě a demobilizován byl až v roce 1919. Jeho otec byl úředník, matka Hedvika byla českého původu, jmenovala se Dvořáčková. Konrad Henlein absolvoval obchodní akademii v Jablonci n. Nisou, pak se přihlásil do armády. Po návratu z vojny úředničil jako otec. Nejprve byl úředníkem v jablonecké České obchodní bance, odtamtud odešel do úvěrového domu Kreditanstalt der Deutschen. Byl aktivní v německém tělovýchovném hnutí turnerů a v roce 1923 se stal vzdělavatelem mládeže ještědsko-jizerské turnerské župy. Pak byl jmenován učitelem tělocviku v Aši, kde se oženil s dcerou kavárníka Emmou Luisou Geyerovou. V Aši zřídil ústřední turnerskou školu. To už byl poměrně známou osobností a v roce 1933 založil Sudetendeutsche Heimat Front, sudetoněmeckou vlasteneckou frontu, kterou o dva roky později přeměnil v sudetoněmeckou stranu SdP. V prosinci 1935 přednášel v Královském institutu mezinárodních vztahů v Londýně, známém jako Chatham House. To už měl z sebou první setkání s Hitlerem. Svou přednáškou v Chatham House docílil zmezinárodnění sudetoněmecké otázky. Nebyl však nacionalistou Hitlerova ražení od samého začátku své politické kariéry. V první polovině třicátých let byl zastáncem autonomie pro sudetské Němce v rámci ČSR a jeho cíle byly podobné cílům Hlinkovy lidové strany na Slovensku. Zakladatel této strany, katolický kněz Andrej Hlinka (1864-1938) byl státoporným slovenským autonomistou, který neusiloval o rozbití Československa, byl poslancem československého národního shromáždění a jeho stranický kolega kněz Jozef Tiso byl krátce ministrem školství československé vlády. Na rozdíl od Hlinky však Henlein nikdy nekandidoval do parlamentu, aby se mohl prezentovat jako „čistý“ vůdce svého lidu, který nemá s pražskou politikou nic společného. Ve svých veřejných projevech zpočátku dokonce hájil protinacistické postoje. Postupoval nejprve opatrně a byl si vědom hrozícího zákazu své sudetoněmecké strany československou vládou. Je ale zřejmé, že to byla jen taktika a jeho strategické záměry nebyly upřímné. V jednom dopise Hitlerovi mimo jiné uvedl: "Sudetské německví je si vědomo zvláštní politické úlohy vůči antiněmeckému zadání a vůči politice Československa, určované Západem a bolševickým východem, a chce být faktorem nacionálněsocialistické říšské politiky (...) SdP musí skrývat své přiznání k nacionálnímu socialismu jako světovému názoru a politickému principu. Jako strana v demokraticko-parlamentním systému Československa musela navenek.... a při organizování sudetského německví, používat demokratickou terminologii a demokraticko-parlamentní metody. Neměla by proto nezasvěceným říšskoněmeckým kruhům připadat jako sporná a nespolehlivá (...) Spornost vnějšího obrazu SdP je prohlubována tou okolností, že SdP vnitřně po ničem jiném tak netouží jako po vtělení sudetoněmeckého území, ba celého česko-moravsko-slezského prostoru do říše, avšak navenek musí vystupovat za zachování Československa a integrity jeho hranic, psal Henlein Hitlerovi.

Otevřeným stoupencem Hitlera se Henlein stal až v roce 1937, kdy radikální nacistické křídlo SdP vedené Karlem Hermannem Frankem získalo převahu. Roku 1937 se Henlein znovu sešel s Adolfem Hitlerem a přislíbil mu věnost. Zcela dobrovolně se stal jeho nástrojem. Společně formulovali taktiku „vždy žádat víc, než je možné splnit“, kterou se pak SdP řídila až do rozbití Československa. Československá koaliční vláda začátkem roku 1937 veřejně vyhlásila program odstranění veškeré diskriminace Němců na příklad při obsazování úředních míst, a začala připravovat opatření k dosažení úplné rovnosti. Není proto divu, že SdP ve své rétorice neustále přitvrzovala. Henlein a jeho kolegové ve vedení strany rozvinuli a udržovali neoficiální kontakty se západními vládami, u kterých si vytrvale stěžovali na údajný útisk německé menšiny v rukou československých úřadů a se svými

stížnostmi našli pozorné posluchače zvláště v Británii. Henlein sám navštívil Británii několikrát. Stížnosti vedení sudetských Němců a jejich neformální vliv na britské ministerstvo zahraničí vyústily v rozhodnutí britského premiéra Nevilla Chamberlaina vyslat v létě 1938 do Československa misi liberálního lorda Waltera Runcimana. Runciman sám nevěděl o Československu prakticky nic, stejně jako Chamberlain. Je zaznamenáno, že ve vlaku na cestě do Prahy četl knihu Elizabeth Wiskermannové *Czechs and Germans*, která krátce před tím vyšla a dodnes je považována za jeden ze solidních pramenů co se týče historie česko-německé problematiky. Závěrem své mise Runciman vypracoval zprávu pro premiéra Chamberlaina, který ho požádal, aby s oběma stranami vyjednával. Když Runciman odmítl, měl mnohem větší inklinaci pečovat o své loďařské zájmy, Chamberlain se ujal iniciativy osobně a vyvrcholením jeho úsilí byla nechvalně proslulá mnichovská dohoda z konce září 1938, o které bylo řečeno a napsáno již dost. Marně bych se snažil říci k tomu něco originálního navíc. Omezím se zde na kritickou poznámku historika René Petráše v knize českých historiků *Rozumět dějinám*: „Je zajímavé nahlédnout na postavení menšin v těch státech, které nebyly k ochraně menšin vázány žádným mezinárodním závazkem – a leckdy tedy jím nebyly de facto k ní ani přinuceny – přestože jiným zemím menšinové smlouvy samy vnutily a zasahovaly do jejich vnitřních poměrů“. Tady historik cituje USA, Británii, Francii a Itálii a dodává: „I když Itálie získala válkou skoro milion příslušníků menšin, přesto nebyla nucena přijmout mezinárodní menšinové závazky.... Británie národnostní menšiny jako subjekty práva neznala a žádné zákony upravující postavení menšin proto také neexistovaly“, poznamenal René Petráš. Na rozdíl např. od Československa, které bylo závazky o ochraně menšin vázáno podle mírových smluv po I.světové válce a tyto závazky dodržovalo. Na druhé straně Francie byla přímo smluvně vázána povinností pomoci Československu v případě napadení, ale pod vlivem strachu z Německa a pacifistické ideologie, která tehdy zachvátila nejen Francii, v Mnichově hodila Československo přes palubu stejně jako Chamberlain a Mussolini. Ale to už opakují staré známé argumenty. Mussolini tehdy prohlásil, že země, která není připravena za svou svobodu bojovat si svobodu nezasluhuje.

Jisté je, že německá vojska obsadila během prvních dní října české pohraničí a od října 1938 do jara 1939 bylo do vnitrozemí vysídleno na 150 tisíc Čechů z těchto oblastí. Byl mezi nimi i můj strýc Josef Kotek se svými rodiči, poté co je sudetští Němci vyhnali z jejich kavárny v Melantrichově ulici v libereckých Rochlicích. Po I.říjnu 1939 se české obyvatelstvo ocitlo v pozici národnostní menšiny, která neměla naprosto žádná národní práva. Nacistický totalitní režim se spojoval s národnostním útlakem, který směřoval k úplné likvidaci českého živlu. České menšině se tak na odtržených územích nedostalo ani zlomku práv, která měla německá menšina v Československu.

Konrád Henlein zhodnotil výsledky aktivity svého sudetoněmeckého hnutí v projevu ve Vídni 4.března 1941 takto: „Během několika let se sudetským Němcům podařilo ohrožit vnitřní stabilitu Československa tak zásadně a rozrušit jeho vnitřní poměry tak dokonale, že bylo zralé pro likvidaci. To vše se mohlo stát jedině díky tomu, že všichni sudetští Němci se stali nacionálními socialisty. ...Historie vynese jednoho dne svůj soud: sudetští Němci vykonali věrně a dobrovolně svou povinnost“. Tolik Henlein, vždy hrdý na své soukmenovce.

Jedním z důsledků esesáckého masakru v Lidicích na jaře 1942 bylo přijetí všeobecného principu transferu německých minorit po válce ze zemí střední a východní Evropy na základě memoranda britského ministra zahraničí Antonyho Edena z 2.července 1942 na zasedání britského válečného kabinetu. Souhlas s odsunem pak vyjádřily také vlády Spojených států a Sovětského svazu, jako poslední se k této zásadě připojila i Francie. Prezident Beneš o postavení Němců v poválečném Československu jednal několikrát s kolegy v jeho exilové vládě. Beneš o tom často mluvil také s ministrem financí své vlády, Ladislavem Feierabendem, jehož povolal do Londýna z Protektorátní vlády generála Eliáše, který byl jako spolupracovník s Benešovým exilovým hnutím nacisty popraven. Feierabend o tom ve svých pamětech nazvaných *Politické vzpomínky* píše, cituji:

„ Německé zastoupení ve Státní radě znemožnilo nacistické ukrutnosti doma a nacionální radikalismus Němců v exilu. Předsednictvo sudetoněmecké sociálnědemokratické strany bylo dotčeno, že nebyli jmenováni zástupci Němců do Státní rady, a usneslo se na protestu 7.června 1942, který Jaksch poslal prezidentu Benešovi. V protestu se mimo jiné pravilo, že se při budování nové republiky nejedná stejně s Němci jako se Slováky, Němcům se hrozí odsunem, kdežto separatističtí Slováci mají být potrestáni jen soudně. Beneš nám řekl, že protest odmítl s poukazem na to, že vždy, doma i v exilu, postupoval stejně vůči všem národnostem republiky. Po tom, co se stalo po Mnichovu a co se nyní děje doma, Němci nemají právo na „Selbstbestimmung“ a český národ nemůže stále žít s německým revolverem na prsou. Beneš nepřijal také žádné slovenské autonomní požadavky, neboť hájí stanovisko, že jen národ doma může rozhodnout o takových zásadních věcech.Před mým odjezdem do Ameriky se mnou prezident často mluvil o otázce odškodnění Němců, kteří by byli odsunuti ze země, ač se nedopustili žádného nepřátelského činu proti našemu národu a státu. Beneš mě požádal, abych mu své návrhy dal písemně....Ve svém návrhu jsem neřešil, kdo má a kdo nemá dostat odškodnění, nýbrž jen otázku ocenění a náhrady za majetek, který by zůstal v Československu, a pak otázku majetku, který by si odsunovaní mohli vzít s sebou. Osobní majetek měl podle mého návrhu zůstat ve vlastnictví postižených odsunem, mohli se však dobrovolně rozhodnout, čeho se chtějí zbavit za náhradu..... Oceňování majetku se mělo provádět spravedlivě; byl jsem přesvědčen, že budeme mít dostatek pohledávek vůči Německu, jimiž bude možno uspokojit všechny nároky. Prezident souhlasil se zásadami, které jsem navrhl, a kladl důraz na to, aby hospodářské podmínky odsunu byly co nejpříznivější....“

Tolik Ladislav Feierabend ve svých válečných pamětech, které vyšly pod titulem *Politické vzpomínky* v nakladatelství Atlantis v Brně r.1996.

Bezprostředně po osvobození Československa Rudou armádou a americkými vojsky se vzedmula vlna odplaty, která se šířila po celé republice jako reakce na řádění nacistických oddílů SS v posledních dnech války. Můj soused v Držkově, který byl jedním z účastníků místní revoluce na začátku května 1945 mi vypravoval o tom, jak se do svých domovů začali vracet sudetští Němci, nabraní do wehrmachtu. „Byli mezi nimi i esesáci, které jsme k soudci nevodili, ty jsme vodili do Vlastiboře, kde byla posádkou rudá armáda. Sovětští vojáci je pak stavěli pod skálu a bez okolků je odstřelili“, řekl soused. Způsob, jakým k vyhnání či odsunu sudetských Němců došlo, je zdrojem nemalé kontroverze od jeho začátku až do dnešních dní. Některé názory se od let odsunu tedy 1945-7 výrazně posunuly, na příklad můj. Já jsem ve svých mladších letech patřil stoprocentně do názorového tábora stoupců odsunu. Ale s tím jak jsem se o odsunu a jeho konkrétním průběhu dozví dal a dočítal víc a víc, mohu říci, že dnes už jen sedím na příslovečném plotě, tedy fifty fifty, jak říká na příklad i naše členka Zdenka Kolářová, která odsun zažila jako přímá svědkyně, i když nikoli jako jeho účastnice. Na jedné straně nadále souhlasím s textem Benešových dekretů, které definují československé občanství a definují i německé, maďarské i domácí zrádce a kolaboranty, a tím položily základ odsunu Němců a Maďarů, i když odsun jako takový Benešovy dekrety neřešily. Na druhé straně naprosto odsuzuji veškeré přehmaty k nimž zvláště během tzv. divokého odsunu v prvních fázích po osvobození republiky docházelo. Přehmaty je příliš mírné slovo, do této kategorie totiž patří také beztrestné a často bezdůvodné zabíjení německých civilistů a ilegální přivlastňování majetku odsunovaných Němců.

Tzv. divoký odsun začal prakticky okamžitě po propuknutí revoluce českého lidu v prvních květnových dnech 1945, tedy ještě před osvobozením Protektorátu Čechy a Morava sovětskou a americkou armádou. V Liberci tehdy začaly vycházet noviny *Stráž severu*, deník, který byl silně levicovým orgánem místního národního výboru. Psali do něj komunisté, sociální demokraté ale i národní socialisté a lidovci, tedy reprezentanti všech 4 zákonných stran, které definoval Košický program vlády Národní fronty z dubna 1945.

Stráž Severu v Č.12-1945 – z 9.6.45 přetiskla toto prohlášení komunistické strany:

Musíme provést to, k čemu nám tato válka poskytla historickou příležitost, musíme uskutečnit, aby se Československo stalo doslova a jenom státem národním, aby hranice státní byla totožná s hranicí národní, jak tomu bylo po válkách husitských. ... Je v zájmu Němců samých, aby odtud odešli, protože kdyby zde zůstali, život byl by zde pro ně nesnesitelný. Z Němců může zde zůstat jen ten, který bude moci podat důkazy, že skutečně svým chováním se nejen stavěl proti Hitlerovi, to by bylo málo, ale skutečně pracoval pro čsl. republiku. Nebudeme po válce také trpět, aby Němci svým školstvím udržovali své pangermánské tendence. Kterýkoli čsl. politik těžce by se provinil na budoucnosti národa a státu, kdyby připustil, aby za několik málo let ze zbylých zde Němců se tvořila nová menšina.Tolik *Stráž severu* 9.června 1945.

Komunista Josef Drázký v článku nadepsaném Henleinova sláva a pád ve 4.čísle *Stráže Severu* z 31.května napsal:

...Němečtí nacističtí kapitalisté seděli na hromadách blahobytu, nebyli však spokojeni. Dnes jim musí stačit raneček na záda o 30kg, policejní výměr a pochod za hranice. Tak se to dělalo s českými lidmi v letech 1938-45, tak to budeme provádět i my s nacisty. Odplata přišla, přišel i náš den....Tolik komunista Josef Drázký.

Stráž severu tiskla na titulní straně vyhlášky ministerstva vnitra a na vnitřních stranách dekrety prezidenta republiky, které se vztahovaly k odsunu. 1.června 1945, byla zveřejněna tato výstraha:

Kdo z Němců, opouštějících Liberec při odchodu ze svého obydlí zničí nebo poškodí zařízení, bude okamžitě zastřelen. Pokud Němci, kteří opouštějí Liberec, ze svého zařízení nebo majetku cokoliv prodají, budou rovněž zastřeleni stejně jako ti, kteří cokoli od nich koupí, ať jsou to Němci nebo Češi nebo kdokoliv jiný. Kdo by se pokusil o drancování opuštěných bytů, bude – bez ohledu na národnost- rovněž zastřelen.

Z článků ve *Stráži Severu* je tedy zřejmé, že nejen mezi Němci docházelo k nezákonnému postupu. Vyplývá to např. z informace otištěné hned v následujícím týdnu, 9.června 1945:

Veškerý majetek Němců a Maďarůs výjimkou antifašistů byl dán pod nár.správu....Veškerý tento majetek patří naší republice. Bohužel se na mnohých místech objevily nezodpovědné živly, které této zásady nedbaly. Jsou dokonce i případy, že tyto živly loupili, ničili a rozkrádali tento nár. majetek. Povinností Nár. výborů je, aby jej ihned zajistili a zabezpečili; v první řadě majetek opuštěný, jakož i majetek osob stíhaných a zajištěných. Každá osoba, která loupe, ničí nebo rozkrádá tento nár.majetek, dále každý, kdo uloupené nebo odcizené věci má ve svém držení nebo je přechovává, vydává se v nebezpečí, že bude ihned zatčen a přísně potrestán. Odevzdejte proto ihned všechny takové věci příslušným národním výborům, po případě bezpečnostním orgánům; kdo tak neučiní do tří dnů, bude trestně stíhán. Každý, kdo o uloupených nebo ukradených věcech ví, je povinen učiniti o tom oznámení místnímu Nár.výboru, jinak se i on vydává v nebezpečí trestního stíhání.

O organizaci odsunu *Stráž Severu* s přihlédnutím k ustanovením Benešových dekretů 13.6.45 napsala:

„V zásadě je rozhodnuto, jak se bude při transferu postupovat. V první řadě budou odstraněni všichni Němci, kteří přišli na naše území jako okupanti a vykořisťovatelé. Po nich přijdou na řadu němečtí finančníci, podnikatelé, obchodníci, velkostatkáři, průmyslníci apod. Nakonec budou vyvezeni za hranice také ostatní....Právo pobytu přiznáno jen těm Němcům, kteří před válkou během války svým chováním a hlavně skutky dokazovali antifašistický postoj. Němci, kteří se trestně

neprovinili, avšak nic ve prospěch republiky neučinili, budou rovněž vyvezeni, ale budou si moci vzít s sebou majetek. ...Tento evakuační plán bude předložen spojeneckým úřadům ke schválení.....K zajištění tohoto programu bude třeba součinnosti čsl.armády....Je bezpodmínečně třeba, aby šli do pohraničí čeští dělníci, horníci, admin.zaměstnanci a inženýři. Do tří měsíců musí být veškeren klíčový průmysl v českém pohraničí v plném provozu, udržovaném českýma rukama a českými mozky“.

Tolik Stráž severu 13.června 1945.

Ozbrojené jednotky jako revoluční gardy, které zajišťovaly odsun, měly být postupně rozpuštěny. *Stráž Severu* o tom rovněž v červnu 1945 informovala: MV v dohodě s ministerstvem NO nařizuje: Od 12.do 17.června 1945 bud'tež postupně rozpuštěny všechny ozbrojené jednotky, které jsou mimo rámec čs.armády a SNB. V těchto dnech odevzdají tyto jednotky všechny zbraně, munici a výstroj u přijímacích komisí, které určí velitelé oblasti čsl.armády. ...Zbraně, výstroj bude odevzdána SNB podle jeho požadavků. Velitelé rozpouštěných jednotek jsou osobně odpovědní za řádné odevzdání výzbroje a výstroje. Pro střežení průmyslových závodů bud'ž ponechána ozbrojená závodní milice v závodě v nutné míře. ...Neoprávněné nošení a držení zbraní po 17.červnu se zakazuje a bude přísně trestáno.

To je Informace otištěná ve *Stráži Severu* 12.června 1945.

Používání názvu Sudety bylo vyhlášeno za nepřípustné od samého začátku. *Stráž severu* hned v prvním čísle o tom otiskla tuto informaci:

Ministerstvo vnitra upozorňuje, že používání názvu „Sudety“, jeho odvozenin a podobných výrazů, obvyklých v době okupace, je nepřípustné. Pro označení příslušného území zemí České a Moravskoslezské bud' používáno názvu „pohraniční území“. Opatření tohoto dlužno dbát zejména v úředním styku veškeré veřejné správy.

Slovenský historik Ján Mlynárik ve své studii *Tragédie Vitorazska 1939-1945* kterou letos vydal náš přítel ing Miroslav Hule ve svém třeboňském nakladatelství Carpio klade několik pertinentních otázek na adresu prezidenta Beneše, citují: „Vyvodil Beneš z krachu své (pomnichovské) politiky pro sebe nějaké důsledky? Připustil si jenom náznakem, že k hrobařům versailleského systému patří i on sám svým exponovaným antigermánstvím? Že se na svém osobním a státnickém krachu podílel velkou měrou také on sám? Nikoli, za všechno musí zaplatit sudetští Němci, kteří musí ČSR ven!“ odpovídá na své otázky Ján Mlynárik. O vyhnání Němců z ČSR se podle Mlynáryka a řady dalších historiků dohodl Beneš se Stalinem a Molotovem za svého pobytu v prosinci 1943 v Moskvě. 12.května 1945 v řeči na brněnské radnici Beneš prohlásil:...”Náš zběsilý soused si vytvořil situaci, jejíž důsledky stihnou celé jeho dnešní i budoucí generace, ponese je jako zasloužený a plně mu náležející trest...Tento národ přestal být v této válce už vůbec lidským, přestal být lidsky snesitelným a jeví se nám už jen jako jediná velká lidská nestvůra....Řekli jsme, že německý problém v republice musíme definitivně vylikvidovat“.

Tolik prezident Beneš na brněnské radnici. Jeho projev komentoval profesor Karlovy univerzity Václav Černý následovně: „Slovo *vylikvidování* bylo děsivé a zcela nové v českém politickém slovníku. Zavánělo nikoli trestem, nýbrž pomstou“. A Ján Mlynárik k tomu dodává: „Za zločince, kteří vyvolali válku, měl být spolu – kolektivně – potrestán celý národ a jeho příští generace“. A podle profesora Černého toto paušální totalitní řešení, v němž měl bez ohledu k míře individuální a konkrétní mravní viny celý národ do posledního dítěte pykat za zločiny uchvatitelů stádní moci jsme popřeli sami

sebe, svou minulost, svoje křesťanské a humanisticko-demokratické tradice, zapřeli jsme První republiku i Masaryka, poznamenal prof.Černý. K tomuto tažení, které inicioval prezident Beneš, se okamžitě a rádi připojili i komunisté. Tehdejší náměstek předsedy vlády Klement Gottwald ve svém prvním projevu v pražském rozhlase po návratu ze Sov. svazu řekl: „Nová republika bude státem slovanským, republikou Čechů a Slováků. Němce a Maďary, kteří se tak těžce provinili proti našim národům a republice, budeme považovat za zbavené státního občanství a přísně je potrestáme. Národní výbory nechť začnou s tím ihned. Zneškodněte všechny aktivní nacisty a jejich majetek zajistěte ve prospěch národa a státu. Zatkněte ihned všechny, kdož zradili národ a aktivně spolupracovali s Němci, postavte je před lidové soudy, které budou co nejdříve zřízeny. Zajistěte majetek Němců zrádců a kolaborantů...Na venkově připravte konfiskaci půdy, která patřila cizácké šlechtě, Němcům, zrádcům a kolaborantům...“ Tolik Klement Gottwald ve svém prvním poválečném projevu v pražském rozhlase, z něhož cituje Ján Mlynárik. Národní socialisté v této kampani nezůstávali pozadu. Člen jejich vedení, ministr spravedlnosti Prokop Drtina, který za války vysílal na vlnách BBC pod pseudonymem Pavel Svátý, ve *Svobodném slově* 18.května 1945 vymezil zcela jasně co musí být prvořadým úkolem při zakládání nového života v poválečné republice, cituji:

„Vyčistit republiku celou a úplně od Němců. To je příkaz chvíle pro každého z nás, to je dějinný úkol naší generace...Musíme začít s vyháněním Němců z našich zemí ihned, teď, okamžitě, všemi způsoby, před ničím se nesmíme zarazit a zaváhat. A každému jednotlivému členu národa zde připadá dějinná odpovědnost. Každý z nás musí pomoci k vyčištění vlasti....my prostě vůbec nemůžeme žít s Němci pohromadě v jedné zemi a v jednom státě. Mezi námi nemohou Němci více žít a chodit, protože ...bychom si nemohli být jisti, že mezi námi nechodí vrahové....Jeden z nás musí z této země pryč – buď Němci nebo my...a protože my jsme zvítězili, musí pryč oni“, napsal Prokop Drtina ve *Svobodném slově* 18.května 1945.

O uplatnění principu kolektivní viny vůči sudetským Němcům nemohlo být pochyb. Prezident Beneš tento princip kvalifikoval ve svém projevu v Lidicích 11.června 1945 slovy: „Činím německý národ jako celek za nacismus a všechny jeho zločiny odpovědným....jde o přímou vinu převážné většiny Němců, a proto Němci jako celek jsou odpovědní. ...Byl to systém a byl to režim –nebyli to jednotlivci a nebyla to pouze jedna strana – a bohužel německý národ ve své velké většině se s ním buď výslovně nebo mlčky solidarizoval a ztotožňoval. V tom je hrozná historická vina německého národa“.

O „hrozně úhrnné nacionální vině Němců“ mluvil v relaci BBC 30.prosince 1945 také německý spisovatel Thomas Mann, který strávil několik předválečných let v Československu a během války žil v USA. Prohlásil: “Komu již dávno zešedl svět, když si uvědomil hory nenávisti, které se vztyčily kolem Německa, kdo si již dávno v bezesných nocích maloval, jak hrozná bude odplata, která na Německo musí dopadnout za nelidské skutky nacistů, ten nyní v tom, co se Němcům děje od Rusů, Poláků nebo Čechů nemůže se vši lítostí vidět nic jiného, než jen mechanickou a neodvratnou reakci na zločiny, které spáchal lid jako celek, přičemž, bohužel, nehraje roli ani individuální spravedlnost, ani vina a nevina jednotlivce“. Tolik Thomas Mann.

Historickým bodem, od kterého se odvíjely argumenty ve prospěch odsunu sudetských Němců, byl jak již řečeno lidický masakr na jaře 1942. Hlásaly to i titulky českých deníků: „Všichni Němci jsou odpovědní za Lidice“. A odnesli to sudetští Němci. Opět Ján Mlynárik: „Nenašel se jediný český politik, který by v oné době šovinistické protiněmecké hysterie připomněl, že činy genocidy a vyhánění odporují duchu a mentalitě národa Komenského a Masarykova, jeho demokratickému zakotvení, jeho ústavě, že jde o kolosální porušování lidských práv na domov, vlast, majetek, ba i holý život. Dokázali to jenom žurnalisté z lidoveckého okruhu intelektuálů, vydávajících týdeník *Obzory* jako Tigrid, Chudoba, Koželuhová, a demokratický týdeník *Dnešek* pod vedením Ferdinanda Peroutky....Nezodpovědné výzvy krvelačných politiků otevřely lůze dokořán...slušné chování

k Němcům bylo kvalifikováno jako pokračování v národní zradě a tito lidé pocítili na vlastním osudu řádění lůzy, pak i úradů, které před činy spodiny zavírali oči a ustupovaly jejímu řevu. Jestliže se někdo ozval proti upalování zajatců nebo i civilistů na pražských kandelábrech, byl ukřičen a rád, že vyvázl životem. Lůze bylo dovoleno všechno, národ se přizpůsobil“, dodává Ján Mlynárik. Situaci během tzv. divokého odsunu pozorně sledoval i profesor Václav Černý. Ve svých pamětech o tom vypověděl: „Ale co jsem viděl, viděl jsem – pěchování německého obyvatelstva do sběrných táborů hned v prvních dnech po osvobození. Nu, Češi je dovedli stejně zdatně organizovat, jak Němci ještě pár měsíců před tím. A stejně v nich vládli. To už jsem také slyšel očitá svědectví o německých vojácích upálených na ulici zaživa a sám jsem viděl průvod německých žen ostříhaných dohola a hnaných na veřejné práce. Gestapismus český se na vlásek podobal nacistickému, oč jsme pak chtěli opírat pýchu své mravní nadřazenosti?“ Ptá se profesor Václav Černý ve svých pamětech.

-oOo-

V prvních poválečných měsících se na území Sudet vzedmula vlna sebevražd v řadách německého obyvatelstva. Historické prameny zmiňují 4 až 6 tisíců sebevražd. Celkové situace využíla řada lidí, kteří se dopouštěli i vražd a dalších zločinů na německém obyvatelstvu, které začalo být shromažďováno pro odsun v internačních střediscích. V nastalém bezvládlí docházelo k rabování a ke střetům nejrůznějších skupin. Divoký neboli živelný odsun Němců z Československa prováděly místní revoluční orgány, i velitelé československých a sovětských vojenských jednotek. Podle informace Jana Němečka v jeho knize *Cesta k dekretům a odsunu Němců* od května do začátku srpna bylo v rámci divokého odsunu vyhnáno na 660,000 Němců. Tehdy odsun směřoval do sovětské okupační zóny v Německu a v Rakousku. Pokusy o odsun německého obyvatelstva na dnešní polské území byly zastaveny polskou armádou, takže z odsunu bylo vyloučeno německé obyvatelstvo od Těšína po Zhořelec. Jednou z největších akcí divokého odsunu se stal odchod asi 20 000 Němců z Brna do Rakouska, jemuž padlo za obětí přes 600 Němců. Impulsem k násilí proti Němcům se stal až doposud plně neobjasněný výbuch munice uskladněné v Krásném Březně v Ústí nad Labem 31.července 1945, kde po následujících útocích na německé obyvatelstvo zahynulo nejméně 40 Němců. To je český údaj. Sudetští Němci uvádějí mnohem vyšší údaj zavražděných. Jiným případem hromadného násilí na německém obyvatelstvu bylo zastřelení 265 slovenských Němců z toho 120 žen a 74 dětí vracejících se železničním transportem z Čech na Slovensko. Byli zastřeleni 18.června 1945 na tzv. Švédských šancích u Přerova. Za tento zločin byl odsouzen pouze jeden z hlavních pachatelů. Masakry Němců byly hlášeny na louce Budímka na Jihlavsku, na Hrubé skále a v Postoloprtech. Stížnosti na excesy během divokého odsunu se dostaly na české ministerstvo obrany, které 8.srpna vydalo výnos o okamžitém přerušování vyhošťování Němců až do rozhodnutí Kontrolní rady ve smyslu Postupimské dohody.

Za zmínku jistě stojí také skutečnost, že zatímco čeští obyvatelé Protektorátu byli zproštěni vojenské povinnosti, sudetští Němci ve vojenském věku byli mobilizováni. Podle knihy českých historiků *Rozumět dějinám* bylo do války zmobilizováno na půl milionu sudetských Němců a z nich zahynulo 166-170 tisíc, tedy zhruba třetina odvedených.

Odsun sudetských Němců se stal široce diskutovaným námětem v poválečném Československu při nejrůznějších příležitostech a výročích. Nejnověji to bylo v televizní debatě mezi kandidáty druhého kola prezidentských voleb, Miloše Zemana a Karla Schwarzenberka. Na téma Benešových dekretů přišla řeč po otázce jednoho z diváků. Ten chtěl od obou prezidentských kandidátů vědět, jak by vystupovali při situaci, kdy by se vláda s parlamentem rozhodly zrušit platnost Benešových dekretů. Karel Schwarzenberg svou odpovědí překvapil. "Já bych je upozornil na to, že [Benešovy](#) dekreta už neplatí 20 let, poněvadž přijetím Listiny základních práv a svobod Ústavy přestala platnost Benešových dekretů. Ovšem nebyla zrušena od roku 1945, nýbrž od okamžiku, kdy byla přijata tato právní předloha," uvedl v diskuzi na [ČT](#) Schwarzenberg a dodal, že co je zrušené, tak už přeci nelze rušit.

Den poté Schwarzenberg své výroky doplnil s tím, že chtěl prý vyjádřit, že dekrety jsou vyhaslé.

Jiný argument v debatě o Benešových dekretech předkládá americký odborník na mezinárodní právo G.E.Glos, který poukazuje na smlouvu mezi Německem a spojenci z 26.května 1952, doplněnou v Paříži 23.října 1954. Ze dvou článků 6.kapitoly této smlouvy jasně vyplývá, že veškerý majetek německé vlády a jednotlivých Němců na území Československa přešel do vlastnictví Československa a jeho občanů jako splátky na reparace za škody způsobené Němci. Československé nároky za škody způsobené Němci vysoko převyšují zmíněný německý majetek. Německo nikdy nezaplatilo Československu jakoukoliv náhradu a je dlužníkem České republiky, nikoli naopak. To je názor G.E.Glose, který působí jako expert mezinárodního práva a vlády USA. (G.E.Glos, *Nár.osvobození* 13.4.2000, nebo *Bilance a výhledy*pp.166-7).

Pokud jde o odsun Němců v jeho divoké fázi těsně po válce, ministr zahraničí Karel Schwarzenberg se k němu vyjádřil také při besedě s českými a slovenskými studenty v Oxfordu krátce po letošních prezidentských volbách. Připomněl etické stránky odsunu a chování českých bouřliváků na jednom z majetků Schwarzenberků na českém venkově, kde on se z pověření své rodiny osobně zapojil do řešení kompenzací vyplácených pozůstalým Němcům, kteří při odsunu přišli o život. Přesný odhad počtu Němců, kteří během odsunu zahynuli, je předmětem vášnivých a dosud nedořešených debat mezi českými a německými historiky. Tak podle odhadu výboru českých historiků z dubna 2002 zahynulo v rámci vyhnání či transferu 25-40,000 sudetských Němců. Hodnoty uváděné v německých statistických propočtech kolísají mezi 220,000 a 270 tisíce nevyjasněných případů, které se mnohdy interpretují jako úmrtí.

Na k závěru přečtu citát z Matoušova evangelia kap. 26, verš 22-25 v Bibli kralické vydané biblickou společností britskou a zahraniční v roce 1933:

„Dí jim Pilát –Co pak učiním s Ježíšem, kterýž slove Kristus? Řekli mu všickni: Ukřižován buď. Vladař pak řekl: I což jest zlého učinil? Oni pak více křičeli, řkouce: ukřižován buď. A vida Pilát, že by nic neprospěl, ale že by větší rozbroj byl, vzav vodu, umyl ruce před lidem, řka: Čist jsem od krve spravedlivého tohoto. Vy vizte. A odpověděv všecken lid, řekl: Krev jeho na nás i na naše dítky. Tedy propustil jim Barabáše, ale Ježíše zbičovav, vydal, aby byl ukřižován“. Tolik z Matoušova evangelia v podání Bible kralické.

V těchto verších spočívá jeden ze základů kolektivní viny v interpretaci křesťanské tradice, podle které Židé Ježíšovy generace nesli odpovědnost za Jeho ukřižování. Tak se na to dívaly bezpočetné generace křesťanů až do druhé světové války. Od té doby podléhá kolektivní vina židů na Ježíšově ukřižování velmi odlišné interpretaci než před válkou. Právě v tom, co udělali Němci vedení Adolfem Hitlerem, když se podobně jako Hitler domnívali, že je možné vyvraždit celou jednu rasu lidstva, v tom spočívají základy kolektivní viny Němců. Sudetští Němci, odsunutí i i ti neodsunutí, se v tomto pojetí vezou s ostatními Němci. K 1.květnu 1945 činil počet obyvatel německé národnosti v ČSR 3 200 000. Po dokončení odsunu v roce 1947 v republice zůstalo 204,000 Němců.

Úděl téměř tří milionů sudetských Němců odsunutých z poválečného Československa byl součástí širšího problému. Podle spolehlivých odhadů postihl útek, vyhnání nebo vysídlení celkem 12 milionů Němců, kteří původně žili mimo území Německa a v letech 1945-7 tam našli útočiště nebo nový domov.

Princip kolektivní viny byl odmítnut v chartě lidských práv OSN v prosinci 1948. Zákaz nucené migrace jako politického nástroje nebo trestu OSN vydala až v roce 1962.

Můj předchůdce v čele Britské skupiny SVU profesor Jaroslav Krejčí v rozhovoru s ředitelem Rádia Praha Miroslavem Krupičkou řekl, že princip kolektivní viny neuznává a že odsun sudetských Němců nebyl ničím na co bychom mohli býti hrdi. Tento názor profesor Krejčí později zopakoval v jedné ze svých přednášek. Dodal, že ví, že pro tento názor nebude populární protože se v československém exilu např. mezi legionáři nenosí. Nicméně podle prof. Krejčího je údělem akademiků upozorňovat na nešvary, padni komu padni.

Považuji za příznačnou symboliku, že na místě liberecké synagogy vypálené v listopadu 1938 byla nedávno postavena nová budova ve tvaru Noemovy archy s muzeem holocaustu a s knihovnou, která příkladně slouží veřejnosti. Právě tam mě a mému bratrovi z Liberce jemuž vděčím za nejednu informaci umožnili pročíst poválečné noviny *Stráž severu*.

Není na mně abych soudil, zda neúprosná kola dějin se sudetskými Němci naložila spravedlivě nebo nespravedlivě. Nicméně mohu říci, že během přípravy tohoto referátu jsem si poopravil nejeden svůj názor i předsudek. Kontroverze kolem odsunu bude jistě pokračovat, jak jsem se ujistil při rozhovoru s panem Petrem Bartonem v pražské kanceláři Landsmanšaftu. V tištěných materiálech a prohlášeních sudetských Němců stále postrádám dostatek smyslu pro zodpovědnost a chápání německé válečné problematiky z historického hlediska. Nacistická válečná ideologie byla strašlivou a odstrašující ranou humanitě a spolu s Thomasem Mannem a mnoha dalšími lidmi ji rezolutně odmítám. Děkuji vám za pozornost.

-oOo-

Použité prameny:

S. a J. Technikové, *Sudety a sudetští Němci (esej)* Liberec 2005
Kniha o Liberci, ed. Roman Karpaš, Dialog Liberec 1996
Ladislav Karel Feierabend, *Politické vzpomínky III*, Atlantis, Brno, 1996
Zdeněk Beneš, Václav Kural (eds) *Rozumět dějinám*, Gallery, 2002
Jan Němeček a kol. *Cesta k dekretům a odsunu Němců*, Praha, 2002
Documents on the Expulsion of the Sudeten Germans, ed. Wilhelm K. Turnwald, Munich, 1953
Ján Mlynárik, *Tragédie Vitorazska 1945-1953, Poprava v Tušti*, Carpio, Třeboň, 2013
Stanislava Kučerová a kol., *Bilance a výhledy středu Evropy na prahu 1. století*, Konvoj, Brno, 2000
Jan Kuklík, *Mýty a realita tzv. Benešových dekretů*, Linde, Praha, 2002
Martin D Brown, *Dealing with Democrats*, Peter Lang, Frankfurt a. Main, 2006
Stráž Severu, deník vycházející v Liberci, 1945
Internet - Wikipedia
Osobní rozhovory s pamětníky